

Yhteisö, jonka englantilaiset puritaanit muodostivat, on kiinnostanut monia tutkijoita, mutta yleensä vain jonkin toisen tutkimuskysymyksen ohessa. Tässä tutkielmassa pyritään luomaan yleiskuva siihen, mitä puritaanit yhteisöstään sanoivat tai ajattelivat ennen 1640-lukua ja sen mullistuksia. Keskeisiä kysymyksiä ovat, olivatko rajat muihin selvät, mitä puritaaniyhteisö antoi jäsenilleen ja mikä oli uskonveljeyden asema muihin sosiaalisiin suhteisiin nähden. Lähteinä on käytetty pääasiassa opastavaa ja opettavaa kirjallisuutta ja saarnoja sekä päiväkirjoja ja joitakin säilyneitä kirjeitä.

Ulkopuolisten silmissä puritaanit olivat korkean moraalin vaatijoita, perinteisten hauskanpidon muotojen lopettajia ja naapurisovun huonontajia. Puritaaneilla oli kuitenkin hyvä tarkoitus toisten asioihin sekaantumisessaan: he olivat rakentamassa raamatullista ja hurskasta yhteiskuntaa ja katsoivat olevansa osallisia siihen syntiin, jota jättivät moittimatta. Vallanpitäjät puolestaan pitivät puritaaneja uhkana vakaudelle. Puritaanit kuitenkin halusivat kunnioittaa maallisia auktoriteetteja ja hierarkioita, mikäli se oli mahdollista pysyen samalla uskollisena Jumalan sanalle.

Puritaaniyhteisöä laajennettiin ja pidettiin yllä tukemalla puritaanisia saarnaajia, julkaisemalla puritaanista kirjallisuutta ja pitämällä huoli puolison, lasten ja palvelijoiden uskonnollisesta kasvatuksesta. Puritaanit tuntuvat pitäneen kääntymyskokemuksessa tärkeänä synnintuntoon tuloa, mikä selittää heidän käyttämiään keinoja eli saarnoja, painatteita ja lähimmäisten synneistä huomauttamista. Perheeseen tosin yleisesti kehoitettiin mahdollisuuksien mukaan valitsemaan hurskaita jäseniä puolisoiksi ja palvelijoiksi.

Lukuisissa kirjoituksissa puritaaneja kehoitettiin pysymään erillään syntisistä ja määriteltiin, millainen yhteys näihin oli luvallista. Täysin sulkeutunut puritaaniyhteisö ei kuitenkaan ollut, sillä muun muassa taloudellinen kanssakäyminen oli sallittua ja ulkopuolisten elämään puututtiin monin tavoin. Uskonnollinen kirjallisuus ei juuri auta hahmottamaan puritaaniyhteisön rajoja, sillä käsitteitä, joilla viitattiin uskonnolliseen yhteisöön tai siihen kuulumattomiin, ei määritelty eikä käytetty johdonmukaisesti. Syynä tähän epämääräisyyteen oli ehkä varovaisuus tai separatismista irtisanoutuminen. Puritaanit eivät koskaan järjestäytyneet laajasti ja pysyvästi, eikä jäsenyyteen liittynyt mitään erikoisia rituaaleja tai merkkejä, siksi käytännössäkin uskonnollisen yhteisön rajat saattoivat olla osittain liukuvat, mutta vastakkainasettelu pyhien ja syntisten välillä oli jyrkkä.

Aineellisen avun antamisen saneli ensisijaisesti kristillinen rakkaus ja avun tarve, mutta uskonveljille annettiin kuitenkin erityisasema. Kaikkein tärkeintä oli huolehtia ydinperheen tarpeiden täyttämisestä, mutta heti sitä kaukaisemmat sukulaiset saattoi syrjäyttää uskonveli. Sama hierarkia näkyy muissakin ihmissuhteita koskevissa ohjeissa, joten puritanismi ei varsinaisesti pyrkinyt horjuttamaan perheinstituutiota, vaikka perhekään ei ollut niin pyhä kuin Jumalan sana. Puritanismi myös ylläpiti sosiaalisia rajoja, joskin yhteinen uskonto ja sen kulttuuri henkisesti saattoivatkin lähentää sosiaaliryhmiä toisiinsa.